

Statens naturoppsyn og skadedokumentasjon

Forfatter

Lars Bendik Austmo, Statens naturoppsyn

Sammendrag

Statens naturoppsyn (SNO) undersøker systematisk døde og skadde husdyr og tamrein ved mistanke om at store rovdyr eller kongeørn er involvert. Dette grunnlaget er viktig når forvaltningen skal vurdere krav om erstatning, forebyggende tiltak eller felling for å redusere skadeomfang på husdyr eller tamrein.

Publisert

2016

Referanse

Sau og Geit 3/2016

Utskriftsdato

22.07.2019 www.fag.nsg.no

Statens naturoppsyn og skadedokumentasjon

Statens naturoppsyn (SNO) undersøker systematisk døde og skadde husdyr og tamrein ved mistanke om at store rovdyr eller kongeørn er involvert. Dette grunnlaget er viktig når forvaltningen skal vurdere krav om erstatning, forebyggende tiltak eller felling for å redusere skadeomfang på husdyr eller tamrein.

I Norge er slike undersøkelser gjennomført siden 1980-tallet. Fra 2001 har SNO hatt ansvar for dette arbeidet og har delt inn landet i 12 regioner, med en regionalt roviltansvarlig i hver av dem. Dødsårsak fastsettes, og skader vurderes, etter bestemte retningslinjer.

Lokale roviltkontakter undersøker

Når det meldes om funn av husdyr eller tamrein som kan være drept eller skadet av rovilt, undersøker lokale roviltkontakter dyret i felt. Roviltkontaktene er SNO-personell med kompetanse på blant annet dette området. De har lokal forankring og arbeider som regel i distriktet der de bor. Den foreløpige vurderingen fra roviltkontakten sendes til regionalt ansvarlig, som alltid foretar den endelige konklusjonen. I prinsippet skal det være mulig å etterprøve alle vurderinger gjort i felt, og basert på disse skal en tredjeperson være i stand til å trekke samme konklusjon som SNO.

SNO har et nettverk av ca. 180 roviltkontakter fordelt rundt omkring i landet. Skadehistorikk og responstid ligger bak vurderingen av hvor roviltkontaktene er stasjonert. Når en roviltkontakt får melding om skadet eller dødt husdyr/tamrein, og det er mistanke om at fredet rovilt står bak, skal det gjennomføres feltkontroll/skadedokumentasjon innen utløpet av påfølgende døgn. Unntaket er dersom

Opplæring og erfaringsutveksling er viktig. Her holder roviltkontakt Rune Bjørnstad kadaverkurs på Evenstad i Hedmark. (Fote: Eivind Faldet, SNO)

dyreeier/finner og roviltkontakt blir enige om at det er umulig å fastsette dødsårsak, eller at det ikke er mulig å komme seg til stedet kadaveret ligger. Skadeskjema blir i slike tilfeller fylt ut etter intervju med finner.

Fastsettelse av dødsårsak og vurdering

Hovedhensikten med å undersøke kadaveret, er å bekrefte eller avkrefte

om bufe eller tamrein er drept av fredet rovilt. Når det er mulig, skal spesifikk dødsårsak angis og det skal skilles mellom primære og sekundære skader. Dette innebærer at bitt-, klo- eller spisemerker, hvor det ikke finnes blødninger som går inn i omkringliggende hud-, ben- eller muskelvev, ikke alene skal vektlegges ved vurdering av dødsårsak.

Registrerte tegn på og ved kadaveret

skal tillegges vekt i den totale vurderingen av dødsårsaken. Dødsårsaken kan angis dersom det finnes indikasjon på en årsak (herunder samlekategoriene Fredet rovvilt og Ikke rovvilt) som i sannsynlighetsgrad overstiger andre mulige indikasjoner på dødsårsaker.

Vurderingene kategoriseres på følgende måte:

- **Usikker** benyttes når det er en viss sannsynlighetsovervekt for en bestemt dødsårsak, men indikasjonene er svake og kan forveksles med andre årsaker.
- **Antatt** benyttes når det er en klar sannsynlighetsovervekt for en dødsårsak, men andre årsaker ikke kan utelukkes.
- **Dokumentert** benyttes når vurderingene av dødsårsak er entydig og ikke kan forveksles med andre årsaker. Kun kadavre som er nærmere undersøkt av kvalifisert rovviltpersonell, eller der det er fremlagt foto-/filmmateriale som er vurdert av kvalifisert rovviltpersonell, vurderes i kategorien Dokumentert.

Dødsårsak **Fredet rovvilt** skal benyttes når det er overveiende sannsynlig at dyret er drept av gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn, men det ikke kan skilles mellom to eller flere av disse artene i sannsynlighetsgrad. Dødsårsak **Ikke rovvilt** skal benyttes dersom det ikke finnes indikasjoner på at dyret er drept av noen av artene gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn, og annen dødsårsak heller ikke kan bestemmes. Det forutsettes at det er mulig å analysere alle vitale deler av dyret. Dødsårsak **Ukjent** skal benyttes dersom

- det ikke finnes indikasjoner på en årsak som i sannsynlighetsgrad overstiger andre mulige indikasjoner på dødsårsaker
- kadavermaterialet er for lite eller for ødelagt til at det kan analyseres
- vital(e) del(er) av dyret mangler (eks. hodet), og det på resten av dyret ikke finnes klare indikasjoner på dødsårsak.

Ved bruk av dødsårsak **Ukjent** skal alltid vurdering **Usikker** benyttes. Ved bruk av dødsårsak **Ukjent** ekskluderes ingen mulig dødsårsak.

Dødsårsak skal normalt ikke avledes av andre hendelser i området, for eksempel rovdyraktivitet eller andre skadesaker.

SNO gjennomfører skadedokumentasjon på en sau i Follidal i Hedmark. Denne sauen ble påvist tatt av ulv. (Foto: Eivind Faldet, SNO)

Meld straks fra om skade

Ved mistanke om at bjørn, jerv, ulv, gaupe eller kongeørn har skadet rein eller husdyr, er det viktig å melde fra til SNO så snart som mulig. Primært skal rovviltkontakten som dekker det aktuelle området varsles, eller eventuelt SNOs regionale rovviltansvarlige.

Sørg for å dekke til kadaveret slik at åtseletere ikke kommer til, men la det ligge mest mulig urørt. Merk funnstedet slik at det er lett å finne igjen, og om mulig beskriv stedet og kryss av på et kart. Har du med GPS, er det lurt å ta ut geografiske koordinater.

Samler grunnlag for erstatning

Resultatene av arbeidet med skadedokumentasjon rapporteres videre gjennom den nasjonale databasen Rovbase. Dette grunnlaget er viktig når forvaltningen skal vurdere blant annet krav om erstatning etter rovdyrskader, forebyggende tiltak eller felling for å redusere skadeomfang på husdyr eller tamrein.

Informasjon om alle registrerte kadavre av sau og rein som er drept av rovvilt, DNA fra rovdyr og alle store rovdyr som er registrert døde, er tilgjengelig for allmennheten i www.rovbase.no Alle fylkesmennene har tilgang til Rovbasen. Gjennom en versjon av Rovbase som kun forvaltningen har tilgang til, behandler fylkesmannen søknader om erstatning fra dyreeiere.

I Rovbase er det registrert over 150 000 døde husdyr eller tamrein som er undersøkt, for å finne ut om fredet rovvilt forvoldte skaden som førte til at dyret døde. Grunnlaget for kunnskapen om hvordan de ulike rovviltartene angriper, avliver og håndterer et byttedyr er basert på de tilfellene der det er kjent hvilken rovviltart som sto bak skaden.

SNO har laget en håndbok i skadedokumentasjon som heter «Drept av rovvilt?». I boka presenteres viktige deler av denne kunnskapen, i hovedsak gjennom typiske eksempler på dokumenterte tilfeller av ulike dødsårsaker. Boka, alle instruksene som brukes ved skadedokumentasjon og oversikt over rovviltkontakter, finnes på www.naturopsyn.no

*Av Lars Bendik Austmo
Statens naturopsyn*

Sliping av knivsett

til klippemaskiner for små- og storfe, alle merker.

Bjørnar Eidshaug,
Eidshaug, 7940 Ottersøy,
telf. 414 19 997, 74 39 71 36

